

NAJVYŠŠÍ KONTROLNÝ ÚRAD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Číslo poverenia: 869/01
Zo dňa: 14. 05. 2014

Počet výtlačkov: 2
Výtlačok číslo: 1
Počet strán: 20
Počet príloh: 0

PROTOKOL

o výsledku kontroly

**Kontrola plnenia cieľov a záväzkov vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky
v Európskej únii v oblasti biopalív v doprave.**

**Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
organizačná zložka Výskumný ústav pôdoznalectva a ochrany pôdy Slovenskej republiky**

Bratislava júl 2014

Zhrnutie

V rámci kontrolnej akcie Plnenia cieľov a záväzkov vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii v oblasti biopalív v doprave bola vykonaná kontrola vo Výskumnom ústave pôdoznanectva a ochrany pôdy (ďalej len „VÚPOP“).

VÚPOP zabezpečoval údržbu a aktualizáciu Identifikačného systému produkčných blokov na poľnohospodárskej pôde ako kľúčového komponentu Integrovaného administratívneho a kontrolného systému. V rámci Pôdneho portálu bola vytvorená aj samostatná databáza území pre pestovanie biomasy na výrobu biopaliva.

Na vybranej vzorke pestovaných plodín vhodných na výrobu biopaliva bolo zistené, že činnosti v rámci kontroly metódou diaľkového prieskumu Zeme boli vykonávané v súlade s dohodou o vykonávaní delegovaných činností uzavretej v rámci dohody s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou. Žiadosti neobsahovali informáciu o účele využitia pestovaných plodín vhodných na výrobu biopaliva. VÚPOP nekontroloval dodržiavanie kritérií trvalej udržateľnosti pri pestovaní plodín používaných na výrobu biopalív v doprave z pohľadu ochrany pôdy.

Kontrolou bolo zistené neskoré uzatvorenie dodatkov k Dohode o delegovaní činností pre roky 2012 a 2013 s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou dňa 21.03.2012 a dňa 20.02.2013. V čase uzatvorenia dodatkov VÚPOP vykonával delegované činnosti na základe existujúcej Dohody o delegovaní činností, avšak nevystavoval mesačné faktúry v zmysle Článku za vykonávané činnosti, čo bolo v rozpore s Článkom.

VÚPOP prostredníctvom Pôdneho portálu zabezpečoval prístup k priestorovým údajom o plochách spĺňajúcich kritériá trvalej udržateľnosti a emisie skleníkových plynov nepresahujú limitné hodnoty Smernice ES. Technická a morálna opotrebovanosť hardvéru a softvéru určeného na zabezpečenie prístupu nespĺňala požiadavky na moderný, komfortný a rýchly informačný systém podľa výpovede pracovníkov VÚPOP a tá výpoveď je odozvou na požiadavky a vyjadrenia všetkých žiadateľov o podporu, ktorí ho využívali.

V zmysle národnej legislatívy dohľad nad ochranou poľnohospodárskej pôdy pred negatívnymi faktormi zabezpečuje Pôdna služba na Národnom poľnohospodárskom a potravinárskom centre - Výskumnom ústave pôdoznanectva a ochrany pôdy Slovenskej republiky (ďalej len „NPPC-VÚPOP“) spolu s orgánmi ochrany poľnohospodárskej pôdy. Finančné poddimenzovanie tejto služby má však negatívny dopad na výkon ochrany poľnohospodárskej pôdy. Minimálna finančná a personálna kapacita, vedie k znižovaniu výkonov a nemožnosti monitoringu degradácie poľnohospodárskej pôdy v teréne.

V rámci kontrolovanej problematiky boli navrhnuté odporúčania pre NPPC-VÚPOP k zisteniam, ktoré smerovali:

- k uzatvoreniu Dohody o delegovaní činností pre rok 2015 s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou (ďalej len „PPA“) hneď na začiatku roka (v januári) a mesačné vystavovanie faktúr za vykonané činnosti na základe dohody v súlade s Článkom.;
- k inicializovaniu pracovného stretnutia NPPC-VÚPOP s Ministerstvom poľnohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej len „MPRV SR“) za účelom obnovy hardvéru a softvéru pre Pôdny portál, aby zabezpečoval požiadavky na moderný, komfortný a rýchly informačný systém, za účelom zabezpečenia potrebných finančných prostriedkov na obnovu informačného systému podľa špecifikovanej požiadavky;
- k rokovaniu s MPRV SR a PPA o možnosti prehodnotenia zvýšenia finančnej a personálnej kapacity pre účinnejší monitoring poľnohospodárskej pôdy v teréne pre NPPC-VÚPOP aj pri osevných postupoch za účelom predchádzania negatívneho dopadu pestovania plodín na výrobu biopaliva na pôdu; pri monitoringu získavať a využívať aj spätné informácie od PPA o zistených negatívnych dopadoch pestovania plodín v teréne.

Protokol o výsledku kontroly

Podľa poverenia predsedu Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky (ďalej len „NKÚ SR“) č. 869/01 zo 14. 05. 2014 vykonali:

Ing. Viera Eiselová, vedúca kontrolnej skupiny,
Ing. Ladislav Smolka, člen kontrolnej skupiny

kontrolu plnenia cieľov a záväzkov vyplývajúcich z členstva Slovenskej republiky v Európskej únii v oblasti biopalív v doprave, ktorej účelom bolo prekontrolovať implementáciu predpisov Európskej únie v oblasti biopalív v doprave, ako súčasť politiky zabezpečenia obnoviteľných zdrojov energií, do legislatívy Slovenskej republiky.

Kontrola bola vykonaná v čase od 02.06.2014 do 23.07.2014 v Národnom poľnohospodárskom a potravinárskom centre, Hlohovecká 2, 951 41 Lužianky, IČO 42337402 v jeho organizačnej zložke Výskumnom ústave pôdoznanectva a ochrany pôdy Slovenskej republiky (ďalej aj „VÚPOP“) so sídlom Gagarinova 10, Bratislava za kontrolované obdobie rokov 2012, 2013 a súvisiace obdobia.

Predmetom kontroly bolo zhodnotiť právny rámec a kompetencie VÚPOP v oblasti biopalív v doprave a vyhodnotenie podpory pestovania surovín na biopalivá v doprave vo vzťahu k ochrane pôdy.

Počas výkonu kontroly bolo zistené:

Rozhodnutím ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky č. 4818/2013-250 zo dňa 26. novembra 2013 boli zrušené štátne príspevkové organizácie Centrum výskumu rastlinnej výroby Piešťany, Centrum výskumu živočíšnej výroby Nitra, Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy, Výskumný ústav potravinársky, Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Technický a skúšobný ústav pôdohospodársky SKTC-106 a štátna rozpočtová organizácia Agentúra Slovenskej akadémie pôdohospodárskych vied. Tieto organizácie splynuli do štátnej príspevkovej organizácie – Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum. Zriaďovacia listina štátnej príspevkovej organizácie NPCC bola vydaná s účinnosťou od 1. januára 2014.

1 Právny rámec a kompetencie VÚPOP v oblasti biopalív v doprave

1.1 Vznik VÚPOP

V rámci organizačnej štruktúry NPCC je VÚPOP so sídlom v Bratislave v súčasnosti samostatným organizačným útvarom NPCC-VÚPOP.

V kontrolovanom období bol VÚPOP samostatnou príspevkovou organizáciou v pôsobnosti Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky (ďalej

len „MPRV SR“). Zriadený bol 1. júna 1986 Rozhodnutím Ministerstva poľnohospodárstva a výživy SR. Zriaďovacou listinou č. 8214/1998-250 boli vymedzené základné verejnoprospešné činnosti zodpovedajúce poslaniu ústavu zameraného na rozvoj poznania a prenos poznatkov do praxe v oblasti ochrany a efektívneho využívania pôdy v poľnohospodárskej krajine a dotknutých prírodných zdrojov.

Činnosti VÚPOP pozostávali z výkonu aplikovaného výskumu a odborných a expertných aktivít pre potreby zriaďovateľa (MPRV SR), štátnej správy, užívateľov pôdy a širokej odbornej verejnosti. VÚPOP zabezpečoval úlohy súvisiace s členstvom Slovenskej republiky v Európskej únii (ďalej len „EÚ“) a z hľadiska výkonu Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ v podmienkach SR.

Základným poslaním VÚPOP bolo zabezpečenie aplikovaného výskumu v oblasti ochrany a efektívneho využívania pôdy s ohľadom na ostatné prírodné zdroje (voda, ovzdušie, a živé organizmy) a výkony odborných a expertných činností pre zriaďovateľa a štátnu správu, ako aj aplikácia výsledkov výskumu do praxe.

Pôdny výskum zahrňoval aj oblasť znižovania negatívnych externalít vznikajúcich z nesprávneho resp. nevhodného využívania pôdy, ktoré z dlhodobého hľadiska rozhodujú o udržateľnom využívaní pôdy resp. o finančných nákladoch, ktoré sú spojené s nápravnými opatreniami a budú zvyšovať náklady výroby.

Informácie o stave pôdy a využívaní krajiny vytvárajú základné podmienky pre kvalitu rozhodovacieho procesu na štátnej úrovni pri hospodárskom, ekologickom a sociálnom rozvoji. Z uvedeného dôvodu bude pokračovať proces postupnej integrácie informácií týkajúcich sa vlastností a využitia pôdy v krajine s informáciami o stave a vývoji ďalších zložiek prostredia vo väzbe na socioekonomické aspekty regionálneho rozvoja.

NPPC-VÚPOP aj v ďalšom období bude zabezpečovať vedecko-výskumné a odborné aktivity prostredníctvom domácich a zahraničných projektov. V zmysle Nariadenia EK č. 1307/2013 zo 17. decembra a 1122/2009 na evidenciu a kontrolu dotácií a platieb do slovenského poľnohospodárstva z EÚ ústav zabezpečuje údržbu a aktualizáciu Identifikačného systému produkčných blokov na poľnohospodárskej pôde LPIS (LPIS - je register produkčných pôdnych blokov, Land Parcel Identification System, ďalej len „LPIS“), ako kľúčového komponentu IACS (Integrovaný administratívny a kontrolný systém).

Hlavným cieľom VÚPOP v oblasti poskytovania odborných služieb v rámci Pôdnej služby bolo zabezpečovanie výkonu požiadaviek a úloh zo strany zriaďovateľa (MPRV SR), štátnej správy, poľnohospodárskej praxe a odborných inštitúcií. Informačné produkty boli a sú dostupné prostredníctvom Pôdneho portálu na webovej stránke <http://www.podnemapy.sk/>. V rámci pôdneho portálu bola vytvorená aj samostatná databáza území pre pestovanie biomasy na výrobu biopaliva.

1.2 Ustanovenie VÚPOP za organizáciu, ktorá spravuje a aktualizuje databázu území pestovanej biomasy na výrobu biopaliva

Produkcia biopalív, vnímaná ako príspevok k riešeniu redukcie emisií skleníkových plynov, je viazaná na udržateľné využívanie prírodných zdrojov, predovšetkým pôdy a živé organizmy, čo ošetruje Smernica európskeho parlamentu a Rady 2009/28/ES o podpore využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie. Smernica bola transponovaná v národnej legislatíve v zákone č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Vykonávacou vyhláškou MPRV SR č. 295/2001 Z. z. s účinnosťou od 06.09.2011 bol VÚPOP ustanovený za organizáciu, ktorá spravuje a aktualizuje databázu území pestovanej biomasy na výrobu biopaliva.

S výkonom § 19b ods. 2 zákona č. 309/2009 Z. z. o podpore obnoviteľných zdrojov energie a vysoko účinnej kombinovanej výroby a o zmene a doplnení niektorých zákonov súvisela aj správa a aktualizácia databázy území, na ktorých vypestovaná biomasa spĺňa kritériá trvalej udržateľnosti a zároveň v nich možno očakávať, že emisie skleníkových plynov z pestovania poľnohospodárskych surovín nepresahujú limitné hodnoty.

VÚPOP sa zameriaval na rozvoj poznania a prenos poznatkov v odbore pôdoznanectvo, fyzika pôdy, agrochémia a hygiena pôdy, geochémia, ekológia a geografia. Ďalšou oblasťou bola tvorba a zdokonaľovanie informačných a expertných systémov o pôde a jej využití s prihliadnutím na ochranu ostatných zložiek životného prostredia.

Organizačné členenie VÚPOP:

- Sekretariát riaditeľa
- Oddelenie zabezpečenia prevádzky
- Odbor diaľkového prieskumu Zeme a geoinformatiky
- Odbor všeobecnej pedológie a pedogeografie
- Odbor pôdnej služby
- Oddelenie laboratórnych činností
- Regionálne pracovisko Banská Bystrica
- Regionálne pracovisko Prešov.

2 Vyhodnotenie podpory pestovania surovín na biopalivá v doprave vo vzťahu k ochrane pôdy

2.1 Kontrakty uzatvorené s MPRV SR

Dňa 23.01.2012 bol v súlade s uznesením vlády SR č. 1370 z 18.12.2002 uzatvorený kontrakt č. 1217/2011-550/MPRV SR (ďalej len „kontrakt“) medzi objednávatelom MPRV SR a zhotoviteľom VÚPOP. Kontrakt bol uzatvorený na obdobie od 01.01.2012 do 31.12.2012.

Predmetom kontraktu bol záväzok zhotoviteľa zabezpečovať úlohy, riešenie ktorých vyplýva z platných právnych predpisov, medzinárodných dohovorov a záväzkov súvisiacich s členstvom Slovenskej republiky v EÚ tak, ako boli vecne a časovo navrhnuté v prílohe č. 1 ku kontraktu.

Objem finančných prostriedkov určených na splnenie úloh bol stanovený na základe ukazovateľov schválených zákonom NR SR o štátnom rozpočte na rok 2012 v sume 809 352,00 Eur. V sume finančných prostriedkov boli zohľadnené kalkulácie nákladov riešiteľa zahrňujúce náklady obstarania (spotreba materiálu a služby), mzdové náklady, náklady na zdravotné a sociálne poistenie a príspevok pre NÚP, ostatné priame náklady a nepriame náklady (režijné). V prílohe kontraktu č. 1 boli uvedené náklady na jednotlivé zabezpečované úlohy určené podľa interného kalkulačného vzorca riešiteľa.

Problematika aktualizácie databázy území, na ktorých je vypestovaná biomasa určená na výrobu biopaliva alebo biokvapaliny bola riešená v rámci odbornej úlohy „Tvorba údajovej databázy- register pôd pre pestovanie plodín na výrobu biopalív“. Dotácia v sume

8 225,00 Eur bola vyplácaná v pravidelných mesačných zálohách podľa zákona č. 291/2002 Z. z. o štátnej pokladnici.

V samotnom kontrakte po právnej stránke vystupoval na jednej strane objednávateľ a na druhej strane zhotoviteľ. V texte kontraktu nebol tento vzájomný vzťah vždy dodržaný, napr.: v čl. III bod 3 ako aj v čl. VIII. bod 3 bol zhotoviteľ označený ako riešiteľ a v bode 5 bol vzťah objednávateľa a zhotoviteľa označený ako vzťah zadávateľa a riešiteľa.

Kontrakt nadobudol platnosť dňom podpisu obidvoch zúčastnených strán dňa 23.01.2012 a účinnosť dňom nasledujúcim po dni jeho prvého zverejnenia v Centrálnom registri zmlúv vedenom na Úrade vlády SR dňa 27.01.2012.

Dodatky ku kontraktu.

Dňa 01.10.2012 resp. 19.12.2012 bol medzi objednávateľom a zhotoviteľom podpísaný Dodatok č. 1 a č. 2 ku kontraktu, ktorými sa zvyšovala celková hodnota kontrahovaných úloh zo štátneho rozpočtu o 60 000,00 Eur resp. 100 000,00 Eur. Zvýšenie celkovej hodnoty kontraktu na objem 969 352,00 Eur bolo smerované na zaobstaranie rastrových podkladov (digitálnych ortofotomáp) pre cyklickú aktualizáciu registra poľnohospodárskych blokov – LPIS.

Rok 2013

Dňa 21.12.2012 bol v súlade s uznesením vlády SR č. 1370 z 18.12.2002 uzatvorený kontrakt č. 301/2012640/MPRV SR (ďalej len „kontrakt 2013“) medzi objednávateľom MPRV SR a zhotoviteľom VÚPOP. Kontrakt 2013 bol uzatvorený na obdobie od 01.01.2013 do 31.12.2013.

Predmetom kontraktu bol záväzok zhotoviteľa zabezpečovať v roku 2013 úlohy, riešenie ktorých vyplýva z platných právnych predpisov, medzinárodných dohovorov a záväzkov súvisiacich s členstvom Slovenskej republiky v EÚ tak, ako boli vecne a časovo navrhnuté v prílohe č. 1 ku kontraktu.

Objem finančných prostriedkov určených na splnenie úloh bol stanovený na základe ukazovateľov schválených zákonom NR SR o štátnom rozpočte na rok 2013 v sume 854 669,00 Eur. V sume finančných prostriedkov obdobne ako v predchádzajúcom roku boli zohľadnené kalkulácie nákladov riešiteľa, zahrňujúce náklady obstarania (spotreba materiálu a služby), mzdové náklady, náklady na zdravotné a sociálne poistenie a príspevok NÚP, ostatné priame náklady a nepriame náklady (režijné). V prílohe kontraktu č. 1 boli uvedené náklady podľa interného kalkulačného vzorca riešiteľa na jednotlivé zabezpečované úlohy.

Problematika aktualizácie databázy území, na ktorých je vypestovaná biomasa určená na výrobu biopaliva bola riešená v rámci odbornej úlohy „Tvorba údajovej databázy- register pôd pre pestovanie plodín na výrobu biopalív“ a bola dotovaná sumou 4 877,00 Eur, vyplácanou v pravidelných mesačných zálohách podľa zákona č. 291/2002 Z. z. o štátnej pokladnici. V roku 2013 bola táto úloha dotovaná nižšou sumou, do výšky 59 % nákladov predchádzajúceho roku 2012.

Kontrakt 2013 nadobudol platnosť dňom podpisu obidvoch zúčastnených strán dňa 21.12.2012 a účinnosť dňom nasledujúcim po dni jeho prvého zverejnenia v Centrálnom registri zmlúv vedenom na Úrade vlády SR dňa 26.02.2013.

Dodatok ku kontraktu 2013

Dňa 19.12.2013 bol medzi objednávateľom a zhotoviteľom podpísaný Dodatok č. 1 ku kontraktu 2013, ktorým sa zvyšovala celková hodnota kontrahovaných úloh zo štátneho rozpočtu o 216 533,00 Eur. Zvýšenie celkovej hodnoty kontraktu 2013 na objem 1 071 202,00 Eur bolo smerované na splnenie odbornej úlohy č. 7 „Systematická a komplexná aktualizácia registra poľnohospodárskych produkčných blokov – LPIS“, a to na zaobstaranie rastrových podkladov (digitálnych ortofotomáp) pre cyklickú aktualizáciu registra poľnohospodárskych blokov – LPIS a na prefinancovanie mzdových nákladov.

Kontrolu plnenia kontraktov v období 2012 a 2013 mal organizovať a riadiť objednávateľ. Plnenie úloh kontraktu malo byť vyhodnocované objednávateľom na kontrolných dňoch, k polroku plnenia a preberacím konaním za celoročné obdobie plnenia.

Na základe ústneho vyjadrenia pracovníkov VÚPOP bolo zistené, že kontrolné dni plnenia neboli MPRV SR organizované.

2.2 Riešenie úlohy Tvorba údajovej databázy - register pôd pre pestovanie plodín vhodných na výrobu biopalív.

V zmysle kontraktu sa na riešení úlohy podieľali traja pracovníci s vyčlenenými finančnými prostriedkami v roku 2012 v celkovej hodnote 8 225,00 Eur v členení:

Mzdové náklady vrátane ostatných mzdových nákladov	3 576,00 Eur
Náklady na zdravotné a sociálne poistenie a príspevok NÚP	1 252,00 Eur
Nepriame režijné náklady celkom	3 397,00 Eur
Celkové náklady (zo štátneho rozpočtu)	8 225,00 Eur

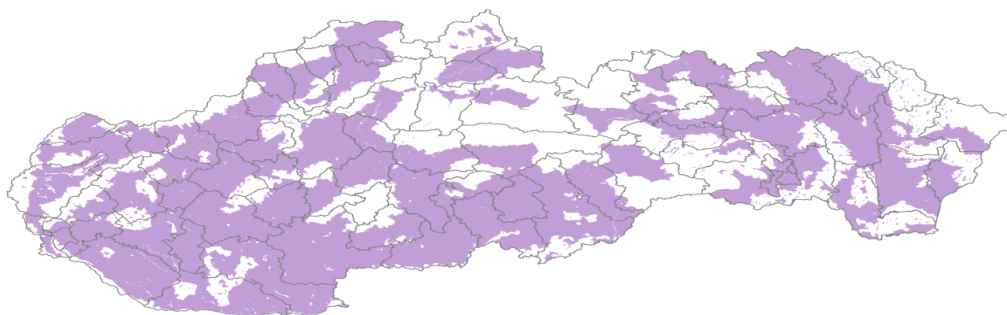
Cieľom riešenia úlohy bola tvorba databázy území v rámci registra LPIS, na ktorých je možné pestovanie repky olejnej a kukurice siatej na zrno. Táto poľnohospodárska pôda mala spĺňať kritériá trvalej udržateľnosti a emisie skleníkových plynov nepresahujúce limitné hodnoty Smernice 2009/28/ES.

Výstupom z riešenia bola databáza území pestovania repky olejnej a kukurice siatej na zrno na bioenergetické účely, vedenej ako samostatná externá vrstva. Vznikla prekrytím poľnohospodárskej pôdy v LPIS, pre ktorú sa vypočítali emisie skleníkových plynov nepresahujúcich limitné hodnoty Smernice 2009/28/ES. Výsledky prekrytia priestorovej vrstvy biopalív a vrstvy LPIS boli zverejnené na portáli.

Tieto vrstvy nesmeli presahovať limity hodnôt emisií skleníkových plynov a súčasne tieto poľnohospodárske plochy nesmeli byť súčasťou území európskych ako aj národných chránených území. Takže finálne vrstvy vznikli tak, že sa od aktuálnej verzie LPIS odčlenili územia, ktoré sú súčasťou európskych ako aj národných chránených území (NATURA 2000). Došlo tak k pridaniu externej vrstvy BIOFUEL do databázy LPIS zaznamenávajúcej vhodnosti pestovania kukurice siatej na zrno a repky olejky.

Poľnohospodárska pôda, kde je v rámci LPIS možné pestovať pre účely biopalív repku a kukuricu na zrno v rámci SR je znázornená na obrázku (fialová plocha):

SR - Územie vhodné na pestovanie plodín na výrobu biopalív

Kontrolou bolo zistené, že zhotoviteľ odovzdal predmetnú prácu objednávateľovi „Zápisom“ z preberacieho konania ku kontraktu č. 1217/2011-550/MPRV SR za rok 2012 zo dňa 26.02.2013.

Cieľom riešenia tejto úlohy v roku 2013 bola tvorba databázy území v rámci registra LPIS, na ktorých je možné pestovanie repky olejnej a kukurice siatej na zrno. Na tejto poľnohospodárskej pôde v rámci LPIS, boli splnené kritériá trvalej udržateľnosti a emisie skleníkových plynov nepresahujúce limitné hodnoty Smernice 2009/28/ES.

Súčasne tieto poľnohospodárske plochy nesmeli byť súčasťou území európskych ako aj národných chránených území.

Namerané hodnoty emisii skleníkových plynov z pôd v rámci SR nepresahovali stanovené limity. V rámci LPIS tieto územia mali atribút vhodnosti pre pestovanie repky olejnej, resp. kukurice siatej na zrno.

Poľnohospodárske pôdy v územiach európskych ako aj národných chránených území neboli vhodné pre pestovanie repky olejnej, resp. kukurice siatej pre účely produkcie biopalív.

2.3 Dohoda o delegovaní činností z Pôdohospodárskej platobnej agentúry na VÚPOP

Pôdohospodárska platobná agentúra (ďalej aj „PPA“) uzatvárala s Výskumným ústavom pôdoznalectva a ochrany pôdy dohody o delegovaní činnosti od roku 2004.

Dňa 27.02.2008 bola v zmysle § 261 a 269 ods. 2 Obchodného zákonníka uzatvorená Dohoda o delegovaní činností č. 01/2008 medzi Pôdohospodárskou platobnou agentúrou a Výskumným ústavom pôdoznalectva a ochrany pôdy Bratislava. Medzi delegované funkcie pre PPA patrila kontrola oprávnenosti poberania dotácií na plochu pomocou diaľkového prieskumu Zeme, zabezpečovanie tlače grafických podkladov a s tým súvisiaca aktualizácia a údržba LPIS v zmysle Nariadenia Rady EHS.

Dohoda o delegovaní činností č. 01/2008 (ďalej len dohoda“) medzi PPA a VÚPOP bola uzatvorená v záujme realizácie spoločnej poľnohospodárskej politiky Európskej únie, v súlade s príslušnými právnymi predpismi Európskej únie a Slovenskej republiky. Bola uzavretá na dobu neurčitú. Dohoda ustanovila technický, právny a administratívny rámec, podľa ktorého sa mal realizovať výkon delegovaných funkcií na VÚPOP Bratislava. Rozpracovanie vecného a časového harmonogramu na príslušné obdobie bolo zabezpečené v následnom „Pláne delegovaných funkcií PPA na VÚPOP Bratislava“ na príslušný rok.

Dodatok č. 6 k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008

Dňa 21.03.2012 bol k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008 podpísaný Dodatok č. 6 pre rok 2012. Finančné náklady vychádzali z predpokladaných nákladov VÚPOP za obdobie roku 2012. Boli kalkulované určitou hodinovou sadzbou (vychádzajúcou z predchádzajúcich rokov) a prepočítaným očakávaným počtom kalkulovaných hodín za rok 2012. VÚPOP mal v zmysle dohody vystaviť jedenkrát mesačne faktúru za činnosti skutočne vykonané v predchádzajúcom mesiaci. Sumu tejto faktúry tvoril súčet mesačných skutočne odpracovaných hodín na výkon Kontroly oprávnenosti poberania dotácií na plochu metódou DPZ, Spracovania a vyhodnotenia kontrol na mieste, Ostatných služieb a paušálnych poplatkov správy a poskytovania služieb Mapového servera a Prípravy grafických podkladov pre priame platby jednotlivých služieb.

Pre rok 2012 v pláne boli vykalkulované nasledovné finančné náklady bez DPH:	
Kontrola oprávnenosti poberania dotácií na plochu metódou DPZ	141 939,90 Eur,
Spracovanie a vyhodnotenie kontrol na mieste	49 158,90 Eur,
Mapový server pre účely PPA	23 302,08 Eur,

Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky

Príprava grafických podkladov pre priame platby
Ostatné služby
Celkom:

64 350,00 Eur,
6 723,00 Eur,
285 473,88 Eur

V rámci plnenia dohody VÚPOP poskytoval údaje z aktualizácie LPIS pre PPA, tlač grafických podkladov pre farmárov, kontrolu metódou DPZ (diaľkový prieskum Zeme), spracovanie a vyhodnotenie kontrol na mieste a prevádzkovanie tzv. GIS mapového servera. Vykonával všetky typy aktualizácie LPIS na základe kontraktu s MPRV SR, ktorý zabezpečoval cyklickú obnovu pôdnych blokov a dielov pôdnych blokov a systém identifikácie poľnohospodárskych pozemkov, vrátane aktualizácie ich registrov.

Kontrolou fakturácie za dodané služby bolo zistené:

Prehľad vystavených faktúr VÚPOP na základe delegovaných činností v roku 2012

mesiac	čiastka v Eur	faktúra č.	splatná dňa	úhrada na účet VÚPOP
január - marec	63 986,00	4202002079	17.04.2012	23.04.2012
apríl	14 697,00	4202002153	29.05.2012	11.06.2012
máj	39 137,00	4202002196	21.06.2012	21.06.2012
jún	14 097,00	4202002233	11.07.2012	20.07.2012
júl	16 091,00	4202002278	11.08.2012	10.08.2012
august	37 007,00	4202002338	13.09.2012	18.09.2012
september	40 757,00	4202002393	11.10.2012	12.10.2012
október	40 744,00	4202002458	12.11.2012	16.11.2012
november	15 211,00	4202002523	13.12.2012	13.12.2012
december	3 701,00	4202002533	17.12.2012	18.12.2012
spolu	285 428,00			
kalkulované	285 473,88			
zostatok	45,88			

Zdroj: VÚPOP

Faktúra č. 4202002079 na sumu 63 986,00 Eur splatná dňa 17.04.2012 bola vystavená za obdobie január až marec 2012, čo bolo v rozpore s Článkom 11 bod č. 9 Dohody o delegovaní činností č. 01/2008, resp. s bodom D – FINANČNÉ NÁKLADY, kedy mali byť faktúry vystavované mesačne za služby vykonané v predchádzajúcom mesiaci.

Navyše treba konštatovať, že finančné prostriedky za vykonané služby boli na účte VÚPOP vykázané v niektorých mesiacoch oneskorene (01.-03.; 04.; 06., 08./2012).

Dodatok č.7 k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008

Dňa 20.02.2013 bol uzavretý Dodatok č.7 k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008 uzavretej dňa 27.02.2008 medzi PPA a VÚPOP pre rok 2013. Dohodnutá výška predpokladaných finančných nákladov bez DPH bola 285 473,88 Eur. V centrálnom registri zmlúv bol zverejnený dňa 26.02.2013.

Predmetom a účelom dohody bol ustanovený technický, právny a administratívny rámec, podľa ktorého bol realizovaný výkon delegovaných funkcií na VÚPOP Bratislava. Neoddeliteľnou súčasťou dohody bola príloha č. 4: Plán delegovaných funkcií PPA na VÚPOP Bratislava v roku 2013, s rozpracovaným vecným a časovým harmonogramom. Predpokladané finančné náklady boli stanovené v rovnakej výške ako pre rok 2012.

V prílohe č. 4 boli stanovené práva a povinnosti VÚPOP pri kontrole pomocou DPZ. V zmysle harmonogramu prác boli stanovené úlohy:

-vypracovanie priebežnej správy do 30.06.2013 vykonávania kontroly DPZ a túto poskytne Monitoringu poľnohospodárstva s diaľkovým prieskumom Zeme JRC EC a PPA v digitálnej a analógovej forme,
-záverečnú správu vypracuje do 31.10.2013; navráti vstupné údaje v zmysle čl. 3 ods. 4a PPA a satelitné obrazové záznamy ústavu Monitoringu poľnohospodárstva s diaľkovým prieskumom Zeme JRC EC.

Kontrolou bolo zistené splnenie úloh. Priebežná správa „Kontrola dotácií metódou diaľkového prieskumu Zeme, kampaň 2013“ bola predložená na PPA 27.06.2013 a záverečná správa „Kontrola dotácií metódou diaľkového prieskumu Zeme (DPZ), v roku 2013“ bola predložená na PPA dňa 29.11.2013.

Kontrolou boli zistené uvedené neexistujúce každoročné dátumy 31. jún a 31. november v článku 5 písm. h) a j) Dohody o delegovaní činností č. 01/2008 uzavretej dňa 27.02.2008 medzi PPA a VÚPOP, ako aj v Dodatku č. 6 platnom pre rok 2012 o delegovaní činností č. 01/2008 uzavretej dňa 27.02.2008.

V roku 2013 v Dodatku č. 7 v článku 5 písm. h) a j) boli ich dátumy uvedené korektne.

V roku 2013 VÚPOP vystavil PPA za vykonané delegované služby celkom 11 faktúr vo výške 285 428,00 Eur, pričom plánované finančné náklady neboli prekročené.

Fakturované činnosti pre PPA na základe Dohody o delegovaní činností č.1/2008 v roku 2013.

Kontrolou bolo zistené, že VÚPOP vystavil za mesiac január a február 2013 jednu faktúru. Nevystavovanie mesačných faktúr za január a za február 2013 bolo v rozpore s Článkom 11 bod č. 9 Dohody o delegovaní činností č. 01/2008, resp. s bodom D – FINANČNÉ NÁKLADY, v zmysle ktorej mali byť faktúry vystavované mesačne za služby vykonané v predchádzajúcom mesiaci. Uhradenie faktúr PPA pre VÚPOP bolo v niektorých prípadoch v rozmedzí jeden až štyri dni po splatnosti (úhrady 15.03.2013, 16.05.2013, 14.08.2013, 13.12.2013 a 27.12.2013).

Prehľad vystavených faktúr VÚPOP na základe delegovaných činností v roku 2013

mesiac	čiastka v Eur	faktúra č.	splatná dňa	úhrada na účet VÚPOP
január - február	23 527,00	4202002654	14.03.2013	15.03.2013
marec	68 885,00	4202002723	13.04.2013	11.04.2013
apríl	12 923,00	4202002789	12.05.2013	16.05.2013
máj	16 444,00	4202002856	13.06.2013	13.06.2013
jún	18 513,00	4202002922	11.07.2013	10.07.2013
júl	18 882,00	4202002979	11.08.2013	14.08.2013
august	28 749,00	4202003024	12.09.2013	11.09.2013
september	39 560,00	4202003094	11.10.2013	11.10.2013
október	40 249,00	4202003198	14.11.2013	14.11.2013
november	12 973,00	4202003260	12.12.2013	13.12.2013
december	4 514,00	4202003285	26.12.2013	27.12.2013
spolu	285 428,00			
kalkulované	285 473,88			
zostatok	45,88			

Zdroj VÚPOP

V kontrolovanom období 2012-2013 VÚPOP v rámci plnenia Dohody o delegovaní činností č. 01/2008 uzatvorenej medzi PPA a VÚPOP zo dňa 27.2.2008 a jej Dodatku č. 2 zo dňa 9.9.2009 VÚPOP poskytoval údaje z aktualizácie LPIS pre PPA, tlač grafických

podkladov pre farmárov, vykázal kontrolu metódou DPZ, spracovanie a vyhodnotenie kontrol na mieste a prevádzkovanie GIS- mapového servera.

VÚPOP vykonával všetky typy aktualizácie LPIS (KNM, DPZ, cyklická aktualizácia) na základe kontraktu s MPRV SR.

Kontrolou bolo zistené neskoré uzatvorenie dodatkov k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008 pre roky 2012 a 2013.

Dodatok č. 6 bol uzatvorený dňa 21.03.2012 a Dodatok č. 7 dňa 20.02.2013.

V čase uzatvorenia dodatkov (21.03.2012 a 20.02.2013) VÚPOP musel vykonávať delegované činnosti na základe existujúcej Dohody o delegovaní činností č. 01/2008, avšak nevystavoval mesačné faktúry v zmysle článku 11, bod 9 za vykonávané činnosti; (v období január, február a marec 2012 a január a február 2013). Uvedené mesačné nevystavenie faktúry bolo v rozpore s Článkom 11 bod č. 9 Dohody o delegovaní činností č. 01/2008, resp. s bodom D – FINANČNÉ NÁKLADY, kedy mali byť faktúry vystavované mesačne za služby vykonané v predchádzajúcom mesiaci. Bolo zistené uhrádzanie niektorých faktúr pre VÚPOP oneskorene.

Odporúčanie

Pri ďalšom uzavretí Dodatku k Dohode o delegovaní činností č. 01/2008 uzatvorenej dňa 27.02.2008 medzi Pôdohospodárskou platobnou agentúrou a VÚPOP (teraz NPPC-VÚPOP) pre nasledujúci rok (2015), je potrebné tento uzavrieť už koncom roka 2014, aby bolo umožnené a zabezpečené vystavenie mesačnej faktúry za každý mesiac samostatne za vykonané práce, počnúc januárom, a aby mohli byť úhrady pre NPPC-VÚPOP realizované tiež mesačne a včas na podklade takto vystavenej faktúry už od začiatku roka.

2.4 Využívanie poľnohospodárskej pôdy na produkciu surovín na výrobu biopalív

2.4.1 Register produkčných pôdnych blokov – LPIS

Register produkčných pôdnych blokov (Land Parcel Identification System -LPIS) je kľúčovým komponentom Integrovaného administratívneho a kontrolného systému, ktorý predstavuje hlavný nástroj uplatňovania Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ, predovšetkým pre administráciu, kontrolu a samotné vyplácanie dotácií viazaných na pôdu, ale aj pre realizáciu niektorých opatrení Programu rozvoja vidieka (PRV), najmä agro-environmentálnych opatrení. Každý členský štát je povinný vykonávať každoročnú aktualizáciu LPIS v súlade s Nariadeniami a inými legislatívnymi dokumentmi EK.

Tieto povinnosti vyplývajú najmä z legislatívy EÚ, ktorými sú relevantné Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ), ako aj Nariadenia Komisie (ES), a tiež relevantné zákony NR SR.

Základným cieľom a funkciou LPIS je identifikácia poľnohospodárskej pôdy, jej geografickej lokalizácie a jej výmery cez referenčnú parcelu (v prípade SR kultúrneho dielu pôdneho bloku) prostredníctvom unikátneho identifikátora – kódu. K danej ploche sa viažu ďalšie podstatné údaje ako je využitie pôdy, zaradenie do znevýhodneného územia, NATURA 2000 atď., ktoré sa využívajú pre kontroly pri poskytovaní priamych podpôr.

Referenčnou parcelou LPIS v SR na základe ktorej prebieha celá administrácia a kontrola žiadostí je diel pôdneho bloku LPIS. Diel pôdneho bloku je súvislá plocha obhospodarovanej poľnohospodárskej pôdy príslušného druhu pozemku v pôdnom bloku, ktorá má viac menej stabilné hranice a je jej pridelený jedinečný identifikačný kód.

LPIS bol vytvorený na VÚPOP v priebehu rokov 2002 -2003. Registroval približne 2 100 tis. ha poľnohospodárskej pôdy, 200 tis. kultúrnych dielov (ďalej aj „KD“) LPIS a v súčasnosti cca 17 tis. farmárov. V registri LPIS bolo v roku 2013 registrovaných približne 2 080 tis. ha poľnohospodárskej pôdy. Každoročne si viac ako 17 tis. subjektov hospodáriacich na pôde v rámci rôznych dotačných titulov priamych platieb a opatrení Osi 2 Program rozvoja vidieka deklaruje približne 1 900 tis. ha. LPIS obsahuje 195 tis. dielov blokov – referenčných parciel.

VÚPOP aktualizoval systém LPIS tak, že premietol zmeny do systému len na základe podkladov zo strany PPA, neautorizované zmeny neboli akceptované. VÚPOP vykonával nasledovné druhy aktualizácií registra LPIS:

a) Priebežná aktualizácia LPIS

Aktualizácia LPIS priebežne na základe predložených žiadostí o podporu, kontrol na mieste ďalej len „KNM“), kontrol metódou diaľkového prieskumu Zeme (ďalej len „DPZ“). Nejde tu o systematickú aktualizáciu pre celé územie, ale umožňuje okamžitú aktualizáciu LPIS.

b) Cyklická aktualizácia

Na základe aktuálnych ortofotosnímkov sa systematicky aktualizovali pôdne bloky LPIS a ich diely postupne v trojročnom cykle (ktorý bol preferovaný aj zo strany EK).

Vstupmi do systému boli predovšetkým digitálne ortofotomapy, nitrátová a kalová smernica, chránené vtáacie územia, biotopy prírodných a poloprírodných trvalých trávnych porastov, údaje súvisiace s opatreniami Plánu rozvoja vidieka, špeciálne registre vinohradov, ovocných sádov a chmeľníc a ďalšie.

Cieľom bolo aktualizovať LPIS priebežne na základe predložených žiadostí o podporu, kontrol na mieste, kontrol metódou diaľkového prieskumu Zeme (DPZ). Tento spôsob aktualizácie nebol systematický pre celé územie SR, ale umožnil okamžitú aktualizáciu LPIS. Na rozdiel od tohto spôsobu aktualizácie, cyklická aktualizácia zahŕňala aktualizáciu LPIS z novej vrstvy digitálnych ortofotomáp, resp. satelitných obrazových záznamov v určitých časových cykloch. Aktualizácia sa vykonávala v súlade s dokumentom vypracovaným a odsúhlaseným PPA a VÚPOP s názvom „Aktualizácia a údržba registra produkčných blokov (LPIS)“. Aktualizácie sa zväčša zapracovali do exportu LPIS pre potreby IACS pre nasledujúcu kampaň priamych podpôr.

Výstupy boli využívané PPA najmä na administráciu a kontrolu žiadostí o dotácie, MPRV SR pre priestorové analýzy, štatistiky, hodnotenia účinnosti opatrení a rozhodovacie riešenia. Z rezortu pôdohospodárstva údaje využívali najmä Ústredný kontrolný a skúšobný ústav poľnohospodárstva, Slovenský pozemkový fond a z rezortu životného prostredia Štátna ochrana prírody SR, Slovenská agentúra životného prostredia, Výskumný ústav vodného hospodárstva.

Pre poľnohospodárske podniky a farmárov boli grafické prílohy jednotnej platby generované z aktualizovaného LPIS a boli nutnou súčasťou žiadosti o priame platby.

Oblasť pestovania biomasy

V rámci LPIS bola v oblasti pestovania biomasy vytvorená databáza území, na ktorých pestovanie repky olejnej a kukurice satej na zrno spĺňa kritériá trvalej udržateľnosti a emisie skleníkových plynov nepresahujúce limitné hodnoty Smernice 2009/28/ES.

Tieto v systéme LPIS vyčlenené poľnohospodárske plochy neboli súčasťou chránených území. Výsledky prekrytu priestorovej vrstvy biopalív a vrstvy LPIS je možné získať na portáli www.podnemapy.sk v službe LPIS – verejnosť. Vhodné územia pre pestovanie biomasy sa každoročne aktualizujú. VÚPOP nemá spätné informácie o tom, ako v praxi využívajú túto GIS vrstvu (GIS mapový server) ako aj zverejnené informácie o možnosti pestovania kukurice satej na zrno a repky olejky na biopalivá v administratíve a producenti /poľnohospodári.

Výstupom riešenia je teda databáza a jej geografická prezentácia území s možnosťou pestovania repky olejnej a kukurice siatej na zrnó na bioenergetické účely, ktoré sú vedené ako samostatná externá vrstva LPIS na Pôdnom portáli pre verejnosť.

2.4.2 Kontrola dotácií metódou DPZ a územia vhodné pre pestovanie bioenergetických plodín

Každá členská krajina bola v súlade so Spoločnou poľnohospodárskou politikou EÚ povinná každoročne uskutočniť Kontroly na mieste na minimálne 7 % žiadostí o jednotnú platbu na plochu (ďalej len „SAPS“). Kontroly na mieste sa delia na klasické kontroly na mieste (ďalej len „KNM“) a kontrola metódou Diaľkového prieskumu Zeme (ďalej len „DPZ“).

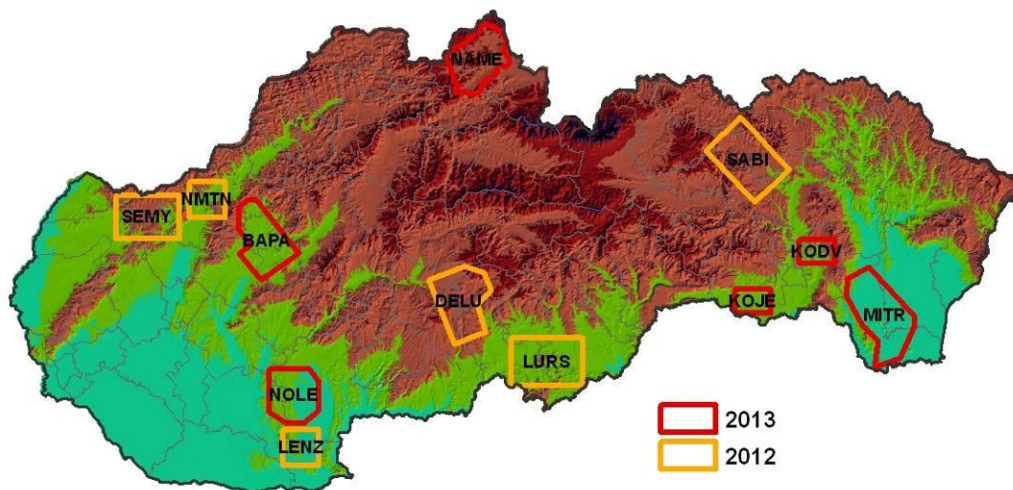
Kontrola metódou DPZ bola zabezpečená na VÚPOP v rámci delegovaných činností PPA na VÚPOP v súlade s Dohodou medzi PPA a VÚPOP a jej Prílohou č. 4 – Plán delegovaných činností VÚPOP na príslušný rok.

Na základe rizikovej analýzy uskutočnenej na PPA, boli každý rok vybrané kontrolné lokality. Ich geografické rozmiestenie a snímacie časové okná pre satelitné obrazové záznamy boli nahlásené Spoločnému výskumnému centru EK - JRC EK v Bruseli, ktoré pre členské štáty zabezpečoval satelitné obrazové záznamy. Na ich základe sa určovali výmery a využitie poľnohospodárskych plôch v rámci kultúrnych dielov LPIS.

V roku 2012 aj 2013 vybrala PPA po 6 kontrolných lokalít.

Územia v roku 2012 boli definované nasledovne: 530,6 km² DELU, 225 km² LENZ, 600 km² LURS, 225 km² NMTN, 600 km² SABI a 480 km² SEMY.

V roku 2013 boli územia definované nasledovne: 478,1 km² BAPA; 150 km² KODV; 150 km² KOJE; 651,8 km² MITR; 477,6 km² NAME a 434 km² NOLE.

Počas kontroly DPZ sa žiadosti spracovávali a vyhodnocovali v GIS prostredí a samotná kontrola sa uskutočnila formou počítačovo podporovanej fotointerpretácie (CAPI) na podklade viacerých satelitných obrazových záznamov. Satelitné obrazové záznamy s vysokou rozlišovacou schopnosťou sa používali na určenie vegetačného stavu plodín a satelitné záznamy s veľmi vysokou rozlišovacou schopnosťou na určenie výmery a využitia poľnohospodárskych parciel.

V roku 2012 skontroloval VÚPOP pomocou metód DPZ 873 žiadostí, výsledky kontroly sa priebežne odovzdávali PPA počas októbra 2012 podľa stanoveného harmonogramu. Z týchto žiadostí bolo 169 takých, kde si subjekty deklarovali ako plodiny kapustu repkovú pravú (repka) a kukuricu. Týkalo sa to 639 poľnohospodárskych parciel v rámci kontrolných území vybratých PPA na kontrolu metódou DPZ (nešlo o celé územie Slovenska).

V roku 2013 skontroloval VÚPOP 1 192 žiadostí a výsledky kontroly sa priebežne odovzdávali PPA počas októbra 2013 podľa stanoveného harmonogramu. Z týchto žiadostí bolo 307 takých, kde si subjekty deklarovali ako plodiny kapustu repkovú pravú (repka) a kukuricu. Týkalo sa to 1 100 poľnohospodárskych parciel v rámci kontrolných území.

VÚPOP bol poverený správou registra pôd pre pestovanie plodín na výrobu biopalív. Išlo o územia, kde pestovanie bioenergetických plodín (repka, kukurica) spĺňajú limity Smernice 2009/28/ES a nepatria do európskych ani národných chránených území.

Metódou DPZ sa kontrolovali dotácie pre schémy:- SAPS (Jednotná platba na plochu), CHVÚ (chránené vtáčie územia); - ÚEV (územia európskeho významu); -LFA – plochy ; -AE (kontrola plochy).

Rozsah prác a presná náplň činností bola zadaná v Prílohe č.4 Dohody medzi PPA a VÚPOP a presný rozsah prác bol spresnený listom zo strany PPA pred zahájením procesu vykonávania kontrol.

V prípade SAPS (boli sem zahrnuté aj plodiny pestované na biopalivá) sa porovnávala deklarovaná výmera zo žiadosti o dotácie so skutočne nameranou výmerou na základe satelitného obrazového záznamu. Súčasne sa vykonala kontrola užívania poľnohospodárskej pôdy žiadateľom a jej vhodnosť pre priznanie podpory v rámci SAPS interpretáciou časového radu satelitných obrazových záznamov.

VÚPOP v rámci kontroly metódou DPZ nekontroloval následne využitie plodín po ich zbere (nie je to ani možné) a ani plochy/výmery v rámci území vhodných na pestovanie bioenergetických plodín. Takáto požiadavka nebola zadefinovaná v Dohode medzi PPA a NPPC-VÚPOP.

Kontrolou NKÚ bolo systematickým výberom vzorky vybraných 10 žiadostí za rok 2012 a 2013, deklarujúcich ako plodinu repku olejku alebo kukuricu na dodatočné preverenie na podklade satelitných obrazových záznamov.

V roku 2012 zo 169 žiadateľov deklarujúcich si ako plodinu repku alebo kukuricu, bolo vybratých 5 žiadostí: 2150007533, 2150007734, 5180015126, 5190013532, 5210011528. Kontrolou DPZ bolo zistené, že subjekty si deklarovali kukuricu v rámci kultúrnych dielov. Kontrolou DPZ bola zistená výmera a užívanie na výmere plochy ha, pričom parcely v roku 2012 spadali do oblasti vhodných pre pestovanie bioenergetických plodín.

V roku 2013 z 307 žiadateľov deklarujúcich si ako plodinu repku alebo kukuricu boli vybrané žiadosti: 2020011818, 3030010231, 7070008542, 7300010749, 7300011266. Kontrolou DPZ bolo zistené, že subjekty si deklarovali repku olejnú v rámci kultúrnych dielov, kontrolou DPZ bola zistená výmera a užívanie na výmere plochy ha, pričom štyri parcely v roku 2013 spadali do oblasti vhodných pre pestovanie bioenergetických plodín a jedna žiadosť č. 7300010749 spadala čiastočne do oblasti vhodnej pre pestovanie bioenergetických plodín. V tomto prípade si subjekt deklaroval repku na výmere 1,85 ha v rámci kultúrneho dielu Michalany 0005/1. Kontrolou DPZ bola zistená výmera 1,68 ha a potvrdené užívanie poľnohospodárskej pôdy. Bolo zistené, že subjekt pestoval repku olejku aj v časti, ktorá už nespádala do oblasti vhodných pre pestovanie bioenergetických plodín, pričom čiastočne spadala do chráneného vtáčieho územia Ondavská rovina. Z údajov spracovávaných na žiadosti cez VÚPOP nebolo možné zistiť, na aký účel mala byť repka

využitá; takúto informáciu VÚPOP nespracúval. VÚPOP nemal spätnú informáciu o tom, či boli pestované plodiny vhodné na výrobu biopaliva skutočne zasiate na pôdach na to určených.

Kontrolou boli zistené isté riziká, že predkladané deklarované žiadosti o platby na pestované plodiny aj na výrobu biopaliva (repka olejka, kukurica a iné plodiny) neuvádzajú účel využitia, t.j. či na olej (potravinársky účel) alebo na priemyselné využitie pri plodinách vhodných na výrobu biopaliva, ktoré boli predmetom kontroly. Neuvedením účelu využitia v žiadostiach, že ide o účel využitia plodín na výrobu biopaliva, nebolo možné na VÚPOP vyhodnotiť, či bola pestovaná na území vhodnom na pestovanie plodín na výrobu biopaliva, a to ani v prípade žiadosti č. 7300010749.

V roku 2012 sa metódou DPZ kontrolovalo územie o výmere 3 012,59 ha, kde si žiadatelia deklarovali repku a územie s deklarovanou kukuricou predstavovalo 4 481,23 ha.

V roku 2013 sa metódou DPZ kontrolovalo územie o výmere 6 390,13 ha, kde si žiadatelia deklarovali repku a územie s deklarovanou kukuricou predstavovalo 7 901,07 ha.

Kontrola dotácií metódou DPZ - kampaň sa v roku 2012 ako i v roku 2013 opierala hlavne o nasledovné dokumenty:

- Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 495/2011, č. 488/2010, č. 121/2009, č.114/2009, č. 499/2008;
- Metodický pokyn Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 387/2012-550, č. 1868/2009-930 a č.1569/2009-920;
- Príručka pre žiadateľa o priame podpory na poľnohospodárskej pôde 2012;
- Metodický manuál k projektu „Kontrola dotácií metódami DPZ“ vytvorený VÚPOP-om.

Kontrolované dotačné tituly:

- SAPS– Jednotná platba na plochu; - DPP – Doplnková platba na plochu – národný doplatok;
- CHVU – Chránené vtáčie územia.

V rámci zmluvy o delegovaných činnostiach medzi PPA a VÚPOP bola zahrnutá aj kontrola dotačného titulu:

- UEV – Územia európskeho významu.

Dôvodom kontroly metódou diaľkového prieskumu Zeme bolo overenie plochy a využitia poľnohospodárskych parciel vybraných žiadostí. Na kontrolu sa používa počítačom podporovaná fotointerpretácia. Priebeh prác bol vykonaný podľa navrhnutého vykonávacieho plánu. Výsledky následných akcií ako spätná väzba kontroly metódou DPZ boli vyhodnotené administratívou (október/november). Viacročný kontrakt medzi PPA a VÚPOP zahŕňal Kontrolu dotácií metódou diaľkového prieskumu Zeme a tiež iné aktivity.

V rámci delegovaných funkcií PPA uskutočnil VÚPOP v roku 2012 a 2013 nasledovné práce: príprava a tlač grafických príloh, kontrola dotácií metódou diaľkového prieskumu Zeme, prevádzka mapového servera, GIS spracovanie kontrol na mieste, atď.

Z tohto dôvodu bolo obtiažne rozdeliť finančné náklady, napr. na údržbu SW, pretože niektoré SW (Arc Map) boli použité pre viac úloh, nielen pre účely Kontroly dotácií metódou DPZ. Tá istá situácia nastáva s personálnym zabezpečením. V priebehu mesiacov máj až október bola práca vykonávaná 11 až 15 pracovníkmi, ale počas ďalších mesiacov počet pracovníkov osciloval, niektorí z nich vykonávali tiež inú prácu.

Záverečná správa z Kontroly dotácií metódou diaľkové prieskumu Zeme kampaň 2012 resp. 2013 bola vypracovaná v novembri 2012 resp. 2013. Celkový rozpočet kontraktu – časť

Kontrola dotácií metódou diaľkového prieskumu Zeme sa pohyboval v oboch rokoch na úrovni okolo 141 939, 90 Eur.

2.5 Výmera poľnohospodárskej pôdy

Podľa registra pôdy LPIS výmera poľnohospodárskej pôdy vhodnej na pestovanie plodín (repka olejka a kukurica siata na zrnó) vhodných na výrobu biopalív v roku 2012 predstavovala 1 280 700 ha, v roku 2013 poklesla táto výmera o 35 700 ha na 1 245 000 ha. Táto výmera predstavovala celkovú poľnohospodársku pôdu mimo trvalých trávnych porastov a mimo chránených území. Pokles výmery v roku 2013 bol spôsobený najmä poklesom výmery celkovej poľnohospodárskej pôdy v registri LPIS, najčastejšie vo forme záberov a zrástov.

VÚPOP potvrdil, že sa nezaoberal otázkou odhadu výmery poľnohospodárskych plôch, ktoré majú byť v tom - ktorom roku osiate repkou olejkou a kukuricou na zrnó. Taktiež nemal údaje (spätnú väzbu) o skutočne osiatych plochách týmito plodinami.

Údaje k odhadu úrody poskytol VÚPOP Štatistický úrad SR, prvotne len vo forme predbežných údajov o osevej ploche pre jednotlivé plodiny. Údaje o skutočnej / definitívnej výmere pre jednotlivé plodiny poskytol VÚPOP taktiež Štatistický úrad SR po skončení poľnohospodárskej sezóny. V tomto prípade išlo o zberovú plochu, ktorá sa môže líšiť od predbežnej osevej plochy napríklad v dôsledku vplyvu nepriaznivých poveternostných podmienok - sucha, vymrznutia a pod. Konečná zberová plocha je spravidla nižšia ako predbežná osevná plocha.

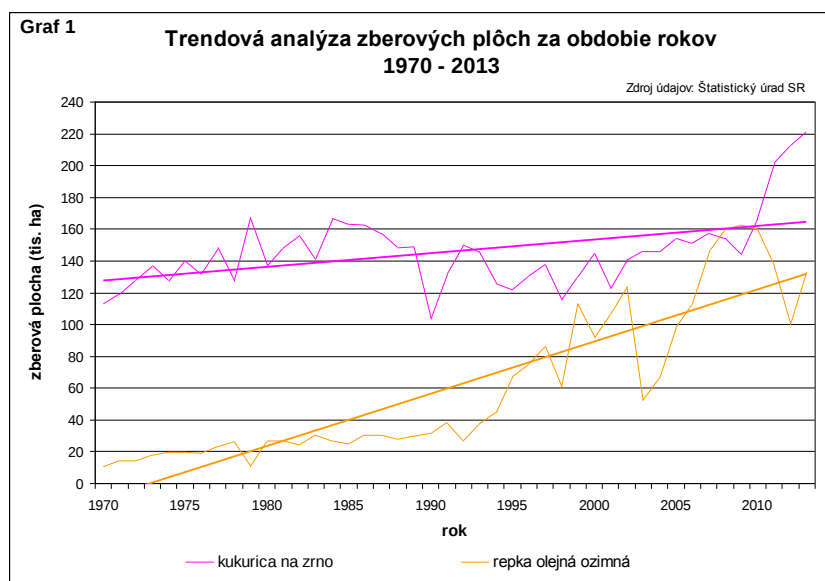
Predbežné údaje o osevej ploche ako aj skutočné údaje o zberovej ploche pre repku olejnu a kukuricu na zrnó pre roky 2012 a 2013 je možné vidieť v nasledovnej tabuľke:

plodina	predbežný údaj o výmere (ha)		skutočný údaj o výmere (ha)	
	2012	2013	2012	2013
repka olejka zim.	142 040,00	133 664,55	100 082,78	133 365,62
kukurica na zrnó	211 821,76	231 479,48	212 336,24	221 543,39

Zdroj: Štatistický úrad SR

Z tabuľky vyplynul nárast skutočnej zberovej plochy u oboch plodín v roku 2013 v porovnaní s rokom 2012, z toho u repky olejky zimnej o 33 283 ha a kukurice na zrnó o 9 207 ha.

Vývoj / trendovú analýzu zberových plôch požadovaných plodín za obdobie 1970-2013 zobrazuje nasledujúci graf 1 .

Zdroj VÚPOP

Odhad úrod konkrétnych poľnohospodárskych plodín pre SR realizoval NPPC-VÚPOP na základe troch metodických postupov doporučených Spoločným výskumným centrom Európskej komisie (JRC, Ispra). Použité sú tri vedecké metódy:

- Metóda interpretácie satelitných obrazových záznamov s malým rozlíšením (metóda DPZ) - vývoj biomasy je sledovaný a analyzovaný prostredníctvom vegetačného indexu a indexu produkcie suchej hmoty. Zdrojom údajov sú družicové systémy NOAA – senzor AVHRR a SPOT - senzor VEGETATION;
- Metóda biofyzikálneho modelovania -vývoj biomasy je simulovaný pomocou biofyzikálneho modelu WOFOST. Ako vstupné údaje modelu sú využité pôdne údaje, fyziologické parametre plodín, fenologické údaje a k danému termínu a pre dané územie relevantné meteorologické údaje.
- Metóda integrovaného odhadu -prostredníctvom implementácie konkrétnych meteorologických indikátorov v štatistických analýzach hodnotí aj vplyv počasia na predpokladanú úroveň úrody. Integrovaný odhad tak „sumarizuje“ širšie spektrum rôznorodých indikátorov a indexov, ktoré sa v súčasnosti pre účely predpovedania úrod a následne aj produkcie poľnohospodárskych plodín využívajú.

Pri všetkých metódach sa zistené hodnoty vegetačných indexov následne štatisticky vyhodnocujú, t. j. porovnávajú sa s hodnotami indexov z daného obdobia za predchádzajúce roky a so skutočne dosiahnutými úrodami. Na základe výsledkov porovnávania (štatistickými metódami) sa určujú konečné hodnoty odhadovanej biomasy, úrody plodín, resp. produkcie jednotlivých plodín. Odhady priemernej úrody pre repku olejnú zimnú a kukuricu siatu na zrno v rokoch 2012 a 2013 sú uvedené v nasledovnej tabuľke:

Odhady priemernej úrody (v t/ha) podľa jednotlivých metód

plodina / metóda	repka olejná ozimná		kukurica na zrno	
	2013	2012	2013	2012
metóda biofyzikálneho modelovania	1,86	2,12	7,17	4,55
metóda DPZ	2,24	2,11	-	5,30
metóda integrovaného odhadu	2,00	2,19	6,12	5,22

Zdroj: Výskumný ústav pôdozvedectva a ochrany pôdy

Údaje o skutočne dosiahnutej priemernej úrode / výnose jednotlivých plodín poskytol pre VÚPOP Štatistický úrad SR po skončení poľnohospodárskej sezóny. Údaje o definitívnej úrode pre repku olejnú ozimnú a kukuricu na zrno v rokoch 2012 a 2013 sú uvedené v nasledovnej tabuľke:

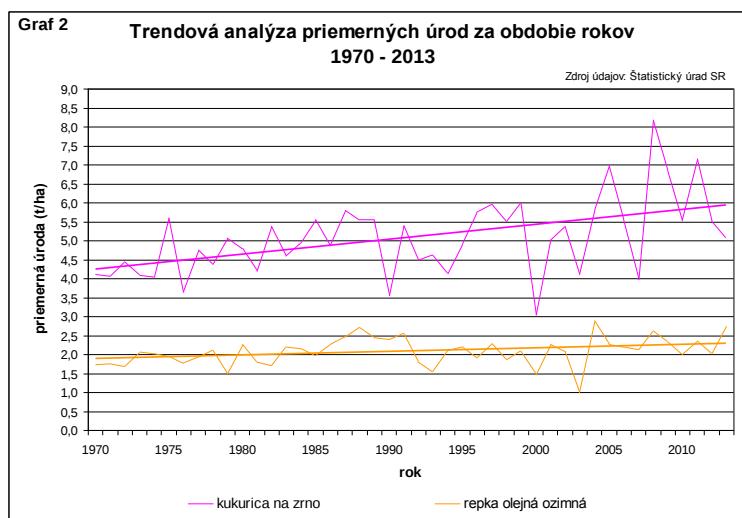
Dosiahnutá priemerná úroda (v t/ha)

plodina	úroda (t/ha)	
	2012	2013
repka olejná ozimná	2,02	2,76
kukurica na zrno	5,51	5,07

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tieto údaje Štatistický úrad SR zverejnil pravidelne aj v publikáciách (napr. Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2012, Definitívne údaje o úrode poľnohospodárskych plodín a zeleniny v SR za rok 2013 a pod.).

Vývoj / trendovú analýzu dosiahnutej priemernej úrody požadovaných plodín za obdobie 1970-2013 zobrazuje graf 2.

Zdroj VÚPOP

NPPC-VÚPOP v rámci úlohy „Tvorba údajovej databázy – register pôd pre pestovanie plodín na výrobu biopalív“ zabezpečoval prostredníctvom Pôdneho portálu prístup k priestorovým údajom o plochách spĺňajúcich kritériá trvalej udržateľnosti a emisie skleníkových plynov nepresahujú limitné hodnoty Smernice 2009/28/ES. Zabezpečenie tohto prístupu bolo v súčasnosti splnené avšak technická a morálna zastaranosť hardvéru a softvéru nespĺňa požiadavky na moderný, komfortný a rýchly informačný systém.

Odporúčanie

Pre potrebu obnovy hardvéru a softvéru pre pôdny portál, tak, aby zabezpečoval požiadavky na moderný, komfortný a rýchly informačný systém, odporúčame inicializovať pracovné stretnutie NPPC-VÚPOP s MPRV SR za účelom zabezpečenia potrebných finančných prostriedkov na obnovu informačného systému podľa špecifikovanej požiadavky.

Vplyv pestovania biomasy na výrobu biopalív na poľnohospodársku pôdu

V rámci pôdneho fondu Slovenskej republiky sú vyčlenené územia, na ktorých vypestovaná biomasa (z repky olejnej a kukurice siatej) určená na výrobu biopalív alebo biokvapalín spĺňa kritériá trvalej udržateľnosti a zároveň v nich možno očakávať, že emisie skleníkových plynov z pestovania poľnohospodárskych surovín nepresahujú limity ustanovené osobitným predpisom.

Z pohľadu ochrany poľnohospodárskej pôdy nie je v zásade veľký rozdiel, či sa repka olejná alebo kukurica siata pestuje pre výrobu biopalív alebo na účely výroby krmív a potravinárske účely. Negatívny vplyv pestovania štandardných poľnohospodárskych plodín na biopalivá vo všeobecnosti je na Slovensku skôr sekundárny a to ich uprednostňovaním v osevných postupoch. Dôvod je ekonomický, keďže ide o plodiny, z ktorých má poľnohospodár vyšší finančný prínos.

Výsledný efekt je zväčšujúci sa podiel pestovania týchto plodín aj viac rokov za sebou na tej istej lokalite a z toho vyplývajúce negatívne dopady na poľnohospodársku pôdu a to jednosmerným odčerpávaním živín, koncentráciou patogénov a škodcov atď., čo má za následok únavu pôdy a tá sa stáva menej odolná voči nepriaznivým biotickým faktorom prostredia. Výsledkom môže byť zvyšovanie dávok chemických látok do pôdy, či už vo forme ochranných prostriedkov alebo priemyselných hnojív.

Problémom, najmä na svahovitých pozemkoch je zvyšovanie ohrozenia poľnohospodárskych pôd vodnou eróziou. Najmä kukurica siata má najnižší protierózný efekt a teda erózne procesy skôr akceleruje, čo v kombinácii s prívalovými zrážkami, ktoré sa v posledných rokoch objavujú viac menej pravidelne, vplýva na odnos najkvalitnejšej humusovej vrstvy pôdy a tým dochádza k jej degradácii.

Degradácia poľnohospodárskej pôdy je riešená v Slovenskej republike v zákone č. 220/2004 Z. z. o ochrane a využívaní poľnohospodárskej pôdy a o zmene zákona č. 245/2003 Z. z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Akákoľvek degradácia poľnohospodárskej pôdy podľa §3 až §8 uvedeného zákona je riešená príslušným okresným úradom, odborom pozemkovým a lesným v spolupráci s Pôdnou službou.

V roku 2012 bolo riešených 16 prípadov a v roku 2013 to bolo 11 prípadov degradácie poľnohospodárskej pôdy. Pri riešení týchto prípadov VÚPOP neevviduje či išlo o prípady degradácie poľnohospodárskej pôdy vplyvom pestovania plodín na výrobu biopalív alebo iných poľnohospodárskych kultúr. Z tohto dôvodu VÚPOP nevie preukázať priamo nepriaznivý efekt pestovania poľnohospodárskych plodín na výrobu biopalív.

Dohľad nad ochranou poľnohospodárskej pôdy pred negatívnymi faktormi zabezpečuje, podľa národnej legislatívy, Pôdna služba na NPPC-VÚPOP spolu s orgánmi ochrany poľnohospodárskej pôdy. Finančné poddimenzovanie tejto služby má však negatívny

dopad na výkon ochrany poľnohospodárskej pôdy, čoho následkom je minimálna finančná a personálna kapacita, ktorá vedie k znižovaniu výkonov, nemožnosti monitoringu degradácie poľnohospodárskej pôdy v teréne a pod.

Odporúčanie:

Rokovaním s MPRV SR a PPA riešiť možnosť prehodnotenia zvýšenia finančnej a personálnej kapacity pre účinnejší monitoring degradácie poľnohospodárskej pôdy v teréne pre NPPC-VÚPOP aj pri osevných postupoch za účelom predchádzania negatívneho dopadu pestovania plodín na výrobu biopaliva na pôdu a pri monitoringu využiť a získať aj spätné informácie od PPA o zistených negatívnych dopadoch pestovania plodín v teréne.

Záver

V zhrnutí boli uvedené zistenia a odporúčania, ktoré smerovali najmä do oblasti:

- uzatvárania zmluvných vzťahov s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou pre nasledujúci rok,
- k inicializovaniu pracovného stretnutia NPPC-VÚPOP s MPRV SR za účelom lepšieho zabezpečovania požiadavky na moderný, komfortný a rýchly informačný systém podľa špecifikovanej požiadavky a pri nárokaní potrebných finančných prostriedkov;
- k rokovaniu s MPRV SR a PPA o možnosti prehodnotenia zvýšenia finančnej a personálnej kapacity pre účinnejší monitoring poľnohospodárskej pôdy v teréne pre NPPC-VÚPOP aj pri osevných postupoch za účelom predchádzania negatívneho dopadu pestovania plodín na výrobu biopaliva na pôdu a zavedenie využívania spätnej informácie od PPA o zistených negatívnych dopadoch pestovania plodín v teréne.

Kontrolou bolo zistené, že VÚPOP plnil v súlade s uzatvorenou Dohodou o delegovaní činností č. 01/2008 s Pôdohospodárskou platobnou agentúrou a jej dodatkov pre roky 2012 a 2013 delegované úlohy, pričom kontrolou neboli zistené nedostatky.

Protokol o výsledku kontroly bol vypracovaný dňa 24.07.2014.

Ing. Viera Eiselová
vedúca kontrolnej skupiny

Ing. Ladislav Smolka
člen kontrolnej skupiny

S obsahom protokolu o výsledku kontroly bol oboznámený dňa 25.07.2014.

Prof. Ing. Štefan Mihina, PhD.
generálny riaditeľ NPPC

doc. RNDr. Jaroslava Sobocká, CSc.
riaditeľka organizačného útvaru NPPC-VÚPOP

